

**İMAM HATİP (ORTAOKUL-LİSE) OKULLARINDA
OKUMAKTA OLAN ÖĞRENCİLERİN MÜZİK ALGILARI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

*A Research on the Music Perceptions of Imam-Hatip Students: The
Case of Afyonkarahisar*

DOI NO: 10.36442/AMADER.2021.47

Çağhan ADAR¹
Mustafa Serhat EROĞLU²

Özet

İmam Hatip Okulları, kuruluşundan bugüne kadar belirli süreçlerden geçmiştir. Laiklik ve muhafazakâr görüşler ekseninde tartışma konusu olmuş ve özellikle her gelen iktidarın sürekli gündeminde olmuştur. Belli dönemlerde kapatılmış, sayısı düşürülmüş, belli dönemlerde ise sayısı artmıştır. Yüz yıllık bir tarihi olan bu okulların geçmişi Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerine kadar dayanmaktadır. İmam hatip ortaokulları ile diğer ortaokullarda uygulanan dersler ve öğretim programları aynıdır. Sosyal bilgiler, Türkçe, İngilizce, Din kültürü ve ahlak bilgisi, Matematik Teknoloji ve tasarım, Bilişim teknolojileri ve yazılım, Fen bilimleri, Görsel sanatlar, Müzik ve Beden eğitimi gibi dersler ortak okutulmaktadır.

Bu çalışmada; ülkemizde önemli sayıda öğrencinin eğitim aldığı imam hatip ortaokulları ve liselerinde öğrenim gören öğrencilerin ve bu öğrencilerin ailelerinin müzikal tercihlerinin neler olduğunun araştırılması amaçlanmaktadır. Bu çalışma, dini algıları yoğun olarak yaşadığı düşünülen ve çocuklarını da bu yönde eğitim almak için imam hatip okullarına gönderen ailelerin ve çocukların, müziğe karşı bakış açılarını, dinledikleri müziklerin türlerini belirlemek, böylelikle bu bireylerin müzikal tercihlerini belirlemek ve daha sonraki çalışmalarda bu tezden yola çıkarak milli eğitimi bu okullar için yeni bir müfredat önerisi verilmesi için yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir. Çalışmanın alana katkı sağlayıcı, özgün ve konu üzerinde yeni çalışmalara destek olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Algı, İmam Hatip Okulları.

Abstract

Imam Hatip Schools have passed through certain processes since their establishment. It has been the subject of debate on secularism and conservative views and has been on the agenda of every political party. In

¹ Doç., Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Türk Sanat Müziği Bölümü, cadar@aku.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik ASD.

certain periods was closed and the number was reduced and in certain periods the number increased. The history of these schools, which date back a hundred years, dates back to the end of the Ottoman Empire. Course curriculum of Imam hatip secondary schools and other secondary schools are the same. Social studies, Turkish, English, Religious culture and ethics, Mathematics Technology and design, Information technologies and software, Science, Visual arts, Music and Physical education courses are taught as a joint.

In this study; The aim of this study is to investigate the musical preferences of the students and their families in the imam hatip secondary schools and high schools where a significant number of students are educated in our country. This study, family who is thought to have a high level of religious perceptions and sent his children to imam hatip schools for education in this direction and children is imported to determine the types of music they listen to and the types of music they are listening to, thus determining the musical preferences of these individuals and shedding light on the studies that will be carried out in order to give a new curriculum proposal for these schools. The research is believed to be unique, contributing and supportive to the field and new studies on the subject.

Keywords: *Music, Perception, Imam Hatip Schools.*

GİRİŞ

Müzik hayatımızın her alanında olan, doğduğumuz ilk gün kulağımıza okunan ezan ile başlayıp, öldüğümüz güne kadar her an iç içe olduğumuz bir ses topluluğudur. Dini veya din dışı birçok müzik türü günümüzde icra edilmekte ve eğitim hayatımızda da yer almaktadır. Müzik halen bazı kesimler tarafından günah olarak değerlendirilse de artık eğitim kurumlarının vazgeçilmez bir dersi olarak yerini almıştır.

İmam Hatip Okulları, kuruluşundan bugüne kadar belirli süreçlerden geçmiştir. Laiklik ve muhafazakâr görüşler ekseninde tartışma konusu olmuş ve özellikle her gelen iktidarın sürekli gündeminde olmuştur. Belli dönemlerde kapatılmış, sayısı düşürülmüş, belli dönemlerde ise sayısı artmıştır. Yüz yıllık bir tarihi olan bu okulların geçmişi Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerine kadar dayanmaktadır. İmam Hatip Ortaokulları ile diğer ortaokullarda uygulanan dersler ve öğretim programları aynıdır. Sosyal bilgiler, Türkçe, İngilizce, Din kültürü ve ahlak bilgisi, Matematik Teknoloji ve tasarım, Bilişim teknolojileri ve yazılım, Fen bilimleri, Görsel sanatlar, Müzik ve Beden eğitimi gibi dersler ortak okutulmaktadır. Öğrenciler, bu dersler ile birlikte yoğun bir dini eğitim almaktadırlar.

Dini algıları yoğun olarak yaşadığı düşünölen veya çocuklarının dini bir eğitim almasını isteyen bireylerin çocuklarını bu kullara göndermektedirler. Burada eğitim alan çocuklar ve onların ailelerinin müziğe bakış açılarının belirlenmesi, ne tür müzik tercihlerinin olduğu, ailelerinin müzik tercihlerinin neler olduğu, dini bir eğitim veren okulda okumakta olan çocukların müzikal tercihlerinin belirlenmesi açısından önemlidir.

İmam Hatip Okullarının Genel Yapısı

İmam Hatip Okulları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ortaokul ve lise düzeyinde mesleki din eğitimi veren kurumlardır. Bu kurumlar İmam Hatip Ortaokulları ve İmam Hatip liseleri olarak ayrılırken, Bazı durumlarda İmam hatip lisesi bünyesinde ortaokul ve lise kısmı birleşikte olabilir.

Müfredat olarak Talim Terbiye Kurulunun hazırlamış olduğu müfredata tabi olan okullarda mesleki din derslerinin ders saati içindeki payı normal lise ve ortaokullardakine göre fazladır.

İmam Hatip Okullarının Tarihi Gelişim Seyri

İmam Hatip Okulları, kuruluşundan bugüne kadar belirli süreçlerden geçmiştir. Laiklik ve muhafazakâr görüşler ekseninde tartışma konusu olmuş ve özellikle her gelen iktidarın sürekli gündeminde olmuştur. Belli dönemlerde kapatılmış, sayısı düşürölmüş, belli dönemlerde ise sayısı artmıştır. Yüz yıllık bir geçmişi olan imam hatiplerin tarihsel süreci şimdiki anlamda imam hatip okulları ilk olarak Osmanlının son dönemlerine dayanmaktadır.

“Osmanlı’da, genel eğitim veren medreselerden farklı olarak 1912 yılında Tevcih-i Cihat Nizamnameleriyle vaizler yetiştirmek amacıyla Medresetü’l-Vâizîn adı altında öğretim kurumları açılmıştır. Bu okulun amacı, İslam dininin yayılmasını sağlayacak ve propagandasını yapabilecek misyoner vaizlerin yetiştirilmesidir. 1913 yılında ise, imam ve hatip yetiştirmek amacıyla Medresetü’l-Eimme ve’l-Hutebâ kurumu öğretime başlamıştır. Medresetü’l Vaizin savaş yıllarında pek başarılı olamamış ve Medresetü’l-Eimme ve’l Hüteba ile birleştirilerek “Medresetü’l-İrşad” adını almıştır” (Ergün, 2015:10 Akt: Akpınar, 2015:14). Osmanlıda medreselerin gerilemesi ve ıslahı için ilk adımlar II Meşrutiyetten sonra atılmıştır. Doğal olarak bu durum dini eğitim veren kurumları da etkilemiştir. Islâh-ı Medâris

bağlamında açılan bu okullar 1913 yılında açılmıştır, bugünkü İmam Hatip Okullarının temeli niteliğindedir. (Kanburoğlu, 2011:34).

“1914’te yürürlüğe konulan Islâh-ı Medâris Nizamnamesi ile oluşturulan Dâru’l- Hilâfeti’l-Aliye Medresesi” ise, programı itibarıyla, günümüz İmam Hatip Okullarıyla benzerlik tanımaktadır. Bu medreselerin 4’er yıllık ve programlarında önemli ölçüde kültür ve fen derslerine yer verilen “Tali Kısım-ı Evvel ve Tali Kısım-ı Sani” olarak nitelendirilen kısımları günümüz İHO’nın orta ve lise kısmının karşılığıdır. 4 yıllık Âli kısmı ise günümüz İlahiyat Fakültelerinin karşılığıdır.”(Öcal, 2013 Akt: Akpınar, 2015:14).

“Tevhîd-i Tedrîsât Kanununun kabulüyle İmam Hatip Okulları fiilen öğretime başlamıştır. Türkiye’nin çeşitli vilayetlerinde bu okullar açılmıştır. Ders programı Medresetü’l-Vâizîn’ in geliştirilmiş biçimine benzeyen İmam Hatip Okullarında dini ağırlıklı derslerin yanında Hüsniyat, Fransızca, Tarih, Coğrafya, Cebir, Nebat, Fizyoloji, Müzik, Ruhîyat, İhtimâiyat gibi ilimler de okutulmuştur. Ancak bu okulların ömrü de uzun olmamıştır. Bir kesime göre bu okullar yeterince öğrenci bulamamış ve kendiliğinden kapanmışlardır. Bir kesime göre ise bu asılsız bir iddiadır” (Öcal, 2003: 69).

Her dönemde tartışma konusu olan İmam Hatip okulları, toplumun her kesiminde farklı tartışmalara farklı yorumların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Öcal ise çalışmasında İmam Hatip Okullarının kapanışını farklı ideolojik temellere dayandırmıştır; Daha açılışlarının ilk yıllarından itibaren Bakanlık tasarruf tedbirleri adı altında yalnızca İmam Hatip Okullarına tahsisat ayırmamış, yani yapılan ödenekleri kesmiştir. Açılan okullardan mezun olan öğrencilere devlet istihdam yollarını kapatmıştır. Birtakım bahanelerle hocalar görevlerinden alınmıştır (2003: 70). 1930 yılında İmam hatip okullarının kapanması ile 1948 yılına kadar din eğitimi veren herhangi bir okul veya kurum yoktur. 1949 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı olarak din hizmeti görevlileri kurslar yoluyla yetiştirilmeye başlandı.

1950 Demokrat Parti ve Sonrası

1930-1948 yılları ve 1940-1951 yılları arasındaki belirsizlik 1950 yıllarda Demokrat partinin iktidara gelmesiyle bu belirsizlik ortadan kalkmaya başlamıştır.

1950’lerde İmam hatip okullarının ve öğrencilerinin sayısı artarken milli eğitim bakanlığı da uygun bir idare arayışı başlamış, bu iradenin kuruluş sırasında İmam Hatip Okullarını özel öğretim kurumları genel müdürlüğünün yetkisi altına almıştır. 1951-1952 öğrenim yılında 7 imam hatip okulu ve 876 öğrenci vardır. 1958- 1959 öğrenim yılında 3625 öğrencisiyle 19 İmam Hatip okulunun mevcuttur (Özgür, 2015: 48).

“Çelikdönmez ise çalışmasında demokrat parti dönemini şu şekilde anlatmıştır. İktidara 1950 seçimlerinden sonra gelen Demokrat Parti, seçim kampanyalarında söz vermiş olduğu İmam Hatip okullarını, iktidar olduğu ilk yılında açmıştır. Birinci devre 4, ikinci devre 3 yıl olan 7 yıl süreli ve bir bütün teşkil eden İmam Hatip Okulları 1951-1952 döneminde 7 vilayette açılmıştır. 1963-1964 öğretim yılında İmam Hatiplere ilk defa parasız yatılı öğrenci alınmaya başlanmıştır. 1970-1971 döneminde ise İmam Hatip sayısı 72’ye çıkmıştır, 12 Mart Muhtırası sonrasında kurulan geçici hükümetin 22 Mayıs 1972’de yayımlanan bir yönetmelikle, İmam hatip ortaokulundan sonra 4 yıl eğitim veren bir meslek okulu haline getirilmiş ve lise kısmını bitirenlere tanınan yükseköğretimin tüm programlarında eğitim hakkı kaldırılmıştır” (2013 akt: Akpınar, 2015: 14).

1980 ve Sonrası

Bu dönemde ise farklı akımların özellikle yeni bir akım olan Türk-İslam sentezi modeli ile farklı olarak gündeme gelmiş bu ideolojilerle farklı dönemlerden geçmiştir.

“Bozan çalışmasında bu dönemden şu şekilde bahsetmiştir. 1980’lere gelindiğinde, İHL, o dönemin sıklıkla dillendirilen Türk-İslam Sentezi modeli ekseninde yeniden ele alınmıştır. Bu dönemde İHL, laikliği kurucu ilke olarak benimseyen Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasî ve idarî yapılanması ile dindar vatandaşların toplumsal talep ve beklentilerini uzlaştırmaya yönelik bir ‘Cumhuriyet Projesi’ olarak görülmüştür. Bunun sonucunda İHL’nin, 1980’ler sonrasında Türk-İslam sentezi olarak zuhûr eden siyasî düşünceler eksenindeki devlet politikası içinde, niteliksel ve niceliksel olarak dönüşüm geçirdiği görülmektedir” (Bozan, 2007: 4).

28 Şubat 1997 ve Sonrası

İHL, 1997-1998 yıllarında Türkiye de gündemini korumaya devam etmiştir. Bu gelişmelerin sonucu olarak, 28 Şubat 1997 yılında Milli Güvenlik Kurulu’nda alınmış olan kesintisiz ve zorunlu 8 yıllık ilköğretim kararı ile İmam Hatip Liselerine bağlı orta kısım

kapatılmıştır, Yüksek Öğretim Kanunu'nun 45. maddesinde yapılan bir düzenleme ile katsayı kararı alınmıştır. Bu karar ile İmam Hatip mezunlarının İlahiyat dışındaki fakültelere girmeleri zorlaşmıştır (Kanburoğlu, 2011 Akt: Akpınar, 2015:15).

Kanburoğlu bu dönemi şu şekilde ifade etmiştir: 28 Şubat döneminde alınan bu kararlar, Türkiye de mesleki din eğitiminde ciddi bir tahribata yol açmıştır. 1996-1997 eğitim öğretim döneminde, Türkiye'de lise öğrenimi gören 100 öğrenciden 9'u İHL'ye devam etmiş bu oran 28 Şubattan sonra hızla düşmüştür (Kanburoğlu, 2011: 4).

1997 ile 2002 arasında öğrenci sayıları 511.502'den 77.392'ye düşmüştür. revaçtaki bazı okullarda kayıtlı öğrenci sayısındaki düşüş çok artmıştır: Adana İmam Hatip Lisesinde öğrenci sayısı 6500'den 230'a düşmüş bu durumu bazı okulların kapatılması takip etmiştir: İmam hatip okullarının 1997-1998 Eğitim-Öğrenim yılındaki sayısı 605'ten 2001-2002 öğrenim yılında 558'e düşmüştür (Özgür, 2015: 62).

2002 Sonrası ve Günümüz

Bu dönem İmam hatipler için yeni bir dönem olmuştur. Yeniden yapılandırılmış ve bağımsız bir hale gelmiştir. Yaygın ve Örgün din eğitiminin niteliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Din eğitiminin özgür bir platforma kavuşması için çalışmalar yapılmıştır.

“Çelik ve diğerleri çalışmasında bu dönemden şu şekilde bahsetmiştir: “28 Şubat sürecindeki olumsuzlukların ardından 2002 sonrası genelde din eğitimi, özelde ise İHO ile ilgili önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bunlardan en önemlisi, 2012'de çıkarılan 4+4+4 Eğitim Yasasıdır. Bu yeni düzenleme ile birlikte Türkiye'deki zorunlu eğitim kesintisiz 8 yıldan, 4+4+4 olmak üzere kesintili olarak 12 yıla çıkarılmıştır. 12 yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçişle birlikte daha önce ilköğretim ve ortaöğretim şeklinde yapılan eğitim sistemi terk edilerek 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise olmak üzere 3 kademeli bir yapıya geçilmiştir. 4+4+4 düzenlemesi ile yapılan en önemli değişikliklerden birisi, toplumsal taleplere dayalı olarak İHO'nun orta kısımlarının yeniden açılmasıdır. Bu düzenleme ile MEB, Talim ve Terbiye Kurulu 25.06.2012 tarih ve 69 sayılı kararıyla ortaokullarda 5, 6, 7 ve 8. Sınıflarda seçmeli olarak okutulmak üzere haftada iki saat Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in hayatı ve temel dinî bilgiler dersi konmuştur. Bu dersler liselerin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında da haftada iki saat olarak seçilebilmektedir” (Çelik vd., 2013: 34).

2012 yılında ülkemizde eğitim 12 yıl olarak zorunlu hale getirilmiş ve 4+4+4 olarak; dörder yıllık ilkokul ortaokul lise olarak kademelendirilmiştir. Buna göre velilerin tercihine bırakılan ve zorunlu olmayan Anaokulundan sonra zorunlu eğitim başlamaktadır. Zorunlu eğitimin ilk kademesi olan 4 yıl ilkokuldan sonra ortaokul eğitimi gelmekte ve 5.sınıftan 8.sınıfa kadar zorunlu ortaokul dönemi başlamaktadır. Bu ikinci kademedede okullar, ortaokul ve imam hatip ortaokulları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İsteyen anne baba çocuklarını ortaokula, isteyen de imam hatip ortaokuluna göndermektedir.

Müzik Eğitimi

Müzik eğitimi insanın doğduğu ilk andan başlayıp ölümüne kadar devam eden süreçte ister bilinçli olarak isterse bilinçsiz olarak devam etmektedir. Amatör olarak devam eden bu müzik eğitimi okul yaşantısının başlaması ile birlikte genel müzik eğitimine dönmektedir. Eğitim süresince devam eden bu eğitimi okullarda bulunan müzik öğretmenleri vermektedirler.

Genel müzik eğitimi; Anaokulu ilk ve ortaöğretim kurumlarında genellikle müzik öğretmeni aracılığıyla veya sınıf öğretmenlerince koordine edilir. 2005 yılında Ankara’da toplanan “Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanları “ genel müzik eğitiminin temellerini şöyle belirtmiştir.

- 1) Müzik eğitimi, temel insan haklarından biridir.
- 2) Genel müzik eğitimi herkes için gerekli, zorunlu sürekli ve kesintisizdir.
- 3) Müzik kültürü genel kültürümüzün vazgeçilmez bir ögesidir
- 4) İnsanın müziksel gelişimi ve başarısı, genel gelişimini ve akademik başarısını olumlu yönde etkiler (Tarman, 2016: 9).

Uçan’ a göre, Genel müzik eğitimi, aslında, her yaş grubunda her düzeyde gerekli ve zorunludur. Çünkü müzik, düzey ne olursa olsun herkese kazandırılması esas olan asgari genel kültürün başta gelen ayrılmaz öğelerindendir. Ancak ülkemizde okul öncesi ve ilköğretimde zorunlu olduğu halde ortaöğretim ve yükseköğretim düzeylerinde zorunlu değildir. Genel müzik eğitimi okul öncesi ve ilköğretimde sınıf öğretmeni ortaokul ve lisede müzik öğretmeni tarafından okutulur. Üniversitede ise müzik okutmanı veya müzik öğretim görevlisi tarafından yürütülür (1997: 31).

Genel müzik eğitimi sırasında bu alanda kendisini yetiştirmek isteyen öğrenciler dilerse ortaokul seviyesinden başlayan ve profesyonel müzik eğitimi veren kurumlarda eğitimlerine devam

etmektedirler. Konservatuvar bünyesinde bulunan ortaokul ve lise eğitiminin yanı sıra, güzel sanatlar liseleri ve sonrasında konservatuvar, müzik eğitim fakültesi ve güzel sanatlar fakültelerinde profesyonel müzik eğitimi alarak, icracı, araştırmacı, öğretmen ve akademisyen olabilmektedirler.

Müzik ve İnsan

İnsan yaşamı boyunca sanatın her türüne, estetiğe, güzelliğe ihtiyaç duymuştur. Sanatın bir dalı olan müzikle de Anne karnından başlayıp yetişkinlik dönemine kadar, hep iç içe olmuştur.

Müzik insan kalbini harekete geçirir ve heyecanlandırır. Vezinli nağmelerle insan ruhu arasında, ilahi bir sır olarak şaşırtıcı bir ilgi vardır. Vezinli nağmeler karşısında insanların el, ayak ve başlarından nağmeye uygun hareketler meydana gelir. Bu hususta şöyle denilmiştir “İlkbahar ve çiçeklerinin, ud ve tellerinin hareketlendiremediği kişide, tedavisi olmayan bir karakter bozukluğu vardır (Düzenli, 2014:12).

Müziğin İnsan Üzerindeki Ruhsal Etkileri

Yiğitbaş çalışmasında; müziğin insan ruhu üzerindeki etkisini ifade hususunda iki İngiliz doktordan aktarılan bir deneyde şöyledir: Doğumlarından 14 hafta önce, doğacak çocukların ana karnındaki durumlarını tetkik etmek isteyen bu hekimler, eski muayene usüllerini neticesiz ve radyografi muayenesini de tehlikeli bularak müzikal muayene usülünü tercih etmişlerdir.290 gebe kadın üzerinde yapılan müşahadede ana karnına yakın bir mesafede teyp ve plak çalmak suretiyle altısı müstesna diğerlerinin, müzikten etkilenerek analarının karınlarını tekmeledikleri ve kalp atışlarının arttığı anlaşılmıştır. istisna teşkil eden altı çocuğun da ikisi ölü doğarken diğer dördünün anormal olduğu ortaya çıkmıştır (1968: 4).

“Safiyuuddin Urmevi (1224-1294) ‘ye göre çeşitli makamlardaki bestelerin, insanlar üzerinde bıraktığı psikolojik tesirleri incelemiş ve bu makamlardan, Nevâ, Buselik, Uşşâk gibi makamların insan ruhuna güç, cesaret ve tam bir ferahlık verdiğini iddia etmiştir. Ayrıca bu makamların, Türklerin, Habeşlilerin, Zencilerin tabiatına uygun düştüğünü ve aynı zamanda dağlık bölgelerde oturan insanlara da tesir ettiğini belirtmiştir. Rast, nevrüz, irak ve ısfahan makamlarının insanı çok hoş ve zevkli bir şekilde rahatlattığını; Büzürk, Rahevî, Zirefkende, Zengüle ve hüseyini makamlarının ise insana hüznü ve gevşeklik verdiğini; bu makamlarla okunan şiirlerin de bu durumlara uygun olması gerektiğini kaydetmektedir” (Düzenli, 2014:35).

“Farabi (870-950) Türk musikisindeki makamların ruha ne şekilde etki ettiğini belirtmiş ve hangi makamın günün hangi zamanında nasıl ve ne şekilde tesir ettiğini şu şekilde açıklamıştır;

1. Rast makamı: İnsana sefa (neşe-huzur) verir.
2. Rehavi makamı: İnsana beka (sonsuzluk fikri) verir.
3. Kuçek makamı: İnsana hüzn ve elem verir.
4. Büzürk makamı: İnsana havf (korku) verir.
5. Isfahan makamı: İnsana hareket kabiliyeti, güven hissi verir.
6. Neva makamı: İnsana lezzet ve ferahlık verir.
7. Uşşak makamı: İnsana gülme hissi verir.
8. Zirgüle makamı: İnsana uyku verir.
9. Saba makamı: İnsana cesaret, kuvvet verir.
10. Buselik makamı: İnsana kuvvet verir.
11. Hüseyini makamı: İnsana sükûnet, rahatlık verir.
12. Hicaz makamı: İnsana tevazu verir.

Fârâbi aynı zamanda Türk musikisindeki makamlarının zamana göre psikolojik etkilerini de şu şekilde göstermiştir:

1. Rehavi makamı: Yalancı sabah vaktinde etkili
2. Hüseyini makamı: Sabahleyin etkili
3. Rast makamı: Güneş iki mızrak boyu iken etkili
4. Buselik makamı: Kuşluk vaktinde etkili
5. Zirgüle makamı: Öğleye doğru etkili
6. Uşşak makamı: Öğle vakti etkili
7. Hicaz makamı: İkinci vakti etkili
8. Irak makamı: Akşamüstü etkili
9. Isfahan makamı: Gün batarken etkili
10. Neva makamı: Akşam vakti etkili
11. Büzürk makamı: Yatsıdan sonra etkili
12. Zirefkend makamı: Uyku zamanı etkilidir “(Altınölçek, 1998: 61).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Betimsel nitelik taşıyan bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2013: 77).

Araştırmadan elde edilen verilerin zaman içerisinde pek çok etkene bağlı olarak değişebileceği, bu nedenle genellenemeyeceği anlaşılmıştır. Öğrencilerin hazırlanan ölçeğe verdikleri yanıtlar ise nicel yöntemlerle ve istatistik çalışmalarıyla betimlenmiştir

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İmam Hatip ortaokulunda 2017-2018 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise ortaokul müzik müfredatına göre müzik dersini işleyen mesleki din eğitimi alan Afyonkarahisar Şuhut ilçesi Şuhut erkek AİHL ortaokul bölümü, Şuhut kız AİHL ortaokul bölümü öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan ankete 2017-2018 öğretim yılında Afyonkarahisar Şuhut ilçesi Şuhut erkek AİHL ortaokul bölümü, Şuhut kız AİHL ortaokul bölümünün 5,6,7,8. Sınıflarında öğrenim görmekte olan 233 öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Yöntemleri

Araştırmada sırasıyla, önce kaynak tarama yoluyla bilgi toplanmış, konuyla ilgili genel bilgilere ulaşılmıştır. Araştırmaya veri toplamak üzere anket tekniği uygulanmış, alt problemlerde de belirtilen çeşitli değişkenlere bağlı olarak Afyonkarahisar ili Şuhut ilçesi, Şuhut erkek AİHL ortaokul bölümü, Şuhut kız AİHL ortaokul bölümü öğrencilerinin müzik algıları üzerine ilişkin görüşleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Anket soruları yönelik olarak hazırlanmış, araştırmanın değişkenlerini oluşturduğu düşünülen bağlı olarak müzik algılarını ve tercihleri nelerin etkilediğini, sosyal, kültürel, yaş, cinsiyet, kişilik, dini ve ideolojik etkenler gibi farklı değişkenlerle görüşlerin ne şekilde, niçin ve nasıl gibi soruların yanıtları aranmaya çalışılmıştır. Araştırmada öğrencilerin müzik algı ve tercihlerindeki görüşlerini anlamak üzere yapıldığından ankette yer alan soruların görüş ve kanaat bildirecek şekilde hazırlanmasına önem verilmiş, bilgi içeren sorulara yer verilmemiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Öğrencilere ilişkin demografik bilgilerin sunumunda frekans ve yüzde değerleri kullanılarak elde edilen veriler tablolar yardımı ile özetlenmiştir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puanların cinsiyet ve okul tercihi gibi değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla oluşan grupların iki (örn:

cinsiyet için kız ve erkek) olması nedeni ile ilişkisiz gruplar için t-testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, örnekleme oluşturan İmam Hatip öğrencilerinin müzik algısı ve tercihleri görüşleri doğrultusunda değerlendirilebilmek üzere uygulanan anketten elde edilen veriler analiz edilerek araştırmaya konu olan durum hakkında edinilen bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan 233 öğrencinin demografik bilgilerine ilişkin betimsel istatistikler ayrı ayrı tablolarda sunulmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin yaşı	Frekans	Yüzde
10 yaş	24	10,3
11 yaş	55	23,6
12 yaş	49	21,0
13 yaş	48	20,6
14 yaş	54	23,2
15 yaş	3	1,3
Toplam	233	100,0

Tablo 1'e göre çalışmaya katılan öğrencilerden 24 tanesinin (%10,3) 10 yaşında olduğu görülmektedir. 55 öğrencinin (%23,6) 11 yaşında olduğu, 49 öğrencinin (%21,0) 12 yaşında olduğu, 48 öğrencinin (%20,6) 13 yaşında olduğu 54 öğrencinin (%23,2) 14 yaşında olduğu ve 3 öğrencinin ise 15 yaşında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin 11, 12, 13 ve 14 yaşlarında öğrencilerin dengeli dağıldıkları görülmektedir. En fazla 14 yaşında öğrencinin bulunduğu en az ise 15 yaşında öğrencinin bulunduğu görülmektedir. 10 yaşındaki öğrencilerinde de diğer yaş gruplarından daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımına İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Bayan	125	53,6
Erkek	108	46,4
Toplam	233	100,0

Tablo 2’ de göre çalışmaya katılan toplam 233 öğrencinin 125’i (%53,6) bayan, 108’i (%46,4) ise erkektir. Bu bulgulara göre çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet bakımından dengeli dağıldığı söylenebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Baba Mesleklerine Yönelik Dağılımına İlişkin Bulgular

Baba Mesleği	Frekans	Yüzde
Memur	31	13,3
Emekli	3	1,3
Esnaf	33	14,2
Serbest meslek	54	23,2
Çiftçi	55	23,6
İşçi	57	24,5
Toplam	233	100,0

Tablo 9’a göre öğrencilerin babalarının farklı meslek gruplarına sahip oldukları görülmektedir. Babası memur olan 31 öğrenci çalışmaya katılanların %13,3’ünü oluşturmaktadır. Babası emekli olan sadece 3 öğrencinin olduğu görülmektedir. Babası esnaf olanlar (33 öğrenci) tüm grubun %14,2’sini oluşturmaktadır. Babası serbest meslek sahibi olan 54 öğrenci tüm grubun yaklaşık dörtte birini (%23,2) oluşturmaktadır. Babası çiftçi olanlarında tüm grubun yaklaşık dörtte birini (%23,6) oluşturduğu görülmektedir. Babası işçi olan 57 öğrencinin çiftçi ve serbest meslek gruplarına benzer şekilde tüm grubun yaklaşık olarak dörtte birini (%24,5) oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Anne Mesleklerine Yönelik Dağılımına İlişkin Bulgular

Anne Mesleği	Frekans	Yüzde
Memur	8	3,4
İşçi	9	3,9
Ev hanımı	216	92,7
Toplam	233	100,0

Tablo 4’e göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun annesinin ev hanımı olduğu görülmektedir. Annesi ev hanımı olan 216 öğrenci tüm grubun %92,7 sini oluşturmaktadır. Annesi memur olan 8 öğrenci tüm grubun %3,4’ünü, annesi işçi olan 9 öğrenci ise tüm grubun %3,9’unu oluşturmaktadır. Sonuç olarak çalışmaya katılan öğrencilerin annelerinin büyük çoğunluğunun ev hanımı olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Okulda Okuma Tercihini Kendisinin Yapıp Yapmaması Durumuna Yönelik Dağılımına İlişkin Bulgular

Okulda okumayı kendisi seçenler	Frekans	Yüzde
Evet	191	82,0
Hayır	42	18,0
Toplam	233	100,0

Tablo 5'e göre okuduğu okulu kendisi seçen 191 öğrencinin olduğu görülmektedir. bu öğrenciler tüm grubun %82'sini oluşturmaktadır. Okuduğu okulda okumayı kendisi seçmeyen 42 öğrenci ise tüm grubun %18'ini oluşturmaktadır. Bu yaş aralığında bu tabloya göre öğrencilerin kendi tercihlerini büyük oranda yaparak okullarını seçtikleri söylenebilir. Buradaki %18'lik hayır oranı öğrencilerin özgürce tercih yapamadığını ve istemediği bir okula kendi isteği dışında gitmek zorunda kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin Birinci Alt Probleme İlişkin Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Madde	Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%
1. Annem müzik dinlememi istemez	20	8,58	48	20,60	165	70,82
2. Babam müzik dinlememi istemez	23	9,87	52	22,32	158	67,81
3. Annem müzikle uğraşmamın günah olduğunu söyler	17	7,30	20	8,58	196	84,12
4. Babam müzikle uğraşmamın günah olduğunu söyler	18	7,73	19	8,15	196	84,12
5. Anne ve babam müzik dinlemekten hoşlanırlar	65	27,90	133	57,08	35	15,02

Birinci alt probleme ait sorularda anne ve babaların öğrencilerin müzik dinlemesi üzerindeki görüşlerin müspet olup olmadığı ve müziğe karşı bakış açılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında velilerin müziğe karşı bakış açılarının büyük oranda müspet olduğu ortaya çıkmıştır. Olumsuz görüş bildirenlerin ortalaması ise %30 dur. Bu oran velilerin

öğrenci üzerindeki müzik dinleme tercihinin kurduğu ciddi bir baskıdır.

Tablo 6’da görüldüğü üzere 1, 2, 3, ve 4. numaralı maddelerin müzikle ilgili olumsuz ifadeler oldukları görülmektedir. Öğrencilerin 1 ve 2. soruya verdikleri yanıtların birbirine paralel olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık olarak %10’unun belirtilen ifadeler katıldıkları %20’sinin kısmen katıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin üçte ikisinden fazlasının (1. Soru için %70,82 ve 2. Soru için %67,81) belirtilen ifadeler katılmadıkları görülmektedir. 3 ve dördüncü sorular içinde verdikleri yanıtlar bakımından da benzer dağılıma sahip oldukları görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık olarak %7,5’inin belirtilen ifadeler katıldıkları %8’inin kısmen katıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun ise (%84,12,82) her iki soru içinde belirtilen ifadeler katılmadıkları görülmektedir. bu bulgulara göre anne ve babalarının öğrencilerin müzik dinlemelerine istemediği yönündeki ifadeye katılmadıkları görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğunun anne ve babalarının müzik dinlemenin günah olacağı yönünde bir söylemde olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin 65 tanesinin (%27,9) anne ve babasının müzik dinlemekten hoşlandığını ifade ettiği görülmektedir. öğrencilerin 133 tanesinin ise anne ve babasının müzik dinlemekten hoşlandığı yönündeki ifadeye kısmen katıldıkları görülmektedir. 35 öğrencinin ise anne ve babasının müzik dinlemekten hoşlanmadığını ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin İkinci Alt Probleme İlişkin Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Madde	Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%
6.Müzik dinlemekten hoşlanırım	181	77,68	31	13,30	21	9,01
7.Televizyonda müzik kanallarını dinlemeyi severim	105	45,06	72	30,90	56	24,03
8.Radyodan müzik dinlemekten hoşlanmam	102	43,78	64	27,47	67	28,76
9.Sosyal medyada müzik ile ilgili siteleri gezmeyi severim	93	39,91	36	15,45	104	44,64
10.Sosyal medyada müzik ile ilgili paylaşımlar yaparım	31	13,30	34	14,59	168	72,10

İkinci alt probleme ait sorularda ise öğrencilerin müziğe karşı bakış açılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlarda öğrencilerin büyük bir bölümü müziği dinlemeyi sevdiği verilerine ulaşılmıştır. Sosyal medyada müzik ile ilgili siteleri gezme ve paylaşımlarda bulunma sorularında çıkan sonucun olumsuz olması genelde öğrencilerin bu tür ortamlarda oyun tabanlı sitelerde daha fazla vakit geçirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Radyoda müzik dinleme oranının düşük çıkmasının nedeni ise teknolojik olarak televizyon ve bilgisayarı daha çok tercih edildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tablo 7'ye göre öğrencilerin çoğunluğunun müzik dinlemekten hoşlandığı görülmektedir. Çalışmaya katılan 181 öğrencinin (%77,68) müzik dinlemekten hoşlandığı, 21 öğrencinin (%9,01) ise müzik dinlemekten hoşlanmadığı görülmektedir. Öğrencilerin yarıya yakınının televizyonda müzik kanalları dinlemeyi sevdiği görülmektedir. 105 öğrencinin (%45,06) televizyonda müzik kanallarını dinlemeyi sevdiği, diğer taraftan 56 öğrencinin (%24,03) ise televizyonda müzik dinlemeyi sevmediği görülmektedir. Öğrencilerin yarıya yakınının radyodan müzik dinlemekten hoşlanmadıkları görülmektedir. Bu düşünceye sahip 102 öğrenci çalışmaya katılanların %43,78'inin oluşturmaktadır. Sosyal medyada müzikle ilgili siteleri gezmeyi seven öğrenci sayısı 93 (%39,91) iken sosyal medyada müzikle ilgili paylaşım yapan öğrenci sayısının 31 (%13,30) olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Üçüncü Alt Probleme İlişkin Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Madde	Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%
11.Okulumda müzik derslerine girmeyi seviyorum	195	83,69	23	9,87	15	6,44
12.Derste ilahi okunmasını istiyorum	104	44,64	91	39,06	38	16,31
13.Derste öğretilen şarkılardan hoşlanmıyorum	39	16,74	35	15,02	159	68,24
14.Şarkı söylemeyi seviyorum	142	60,94	62	26,61	29	12,45
15.Müzik aleti çalmayı sevmiyorum	96	41,20	49	21,03	88	37,77

Üçüncü alt probleme ait sorularda öğrencilerin müzik dersine karşı bakış açılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlarda öğrencilerin genel anlamda müzik dersine olan bakış açılarının olumlu olduğu verilerine ulaşılmıştır. Derste ilahi okunmasını isteyen öğrencilerin oranı ise oldukça yüksektir. Ortaya çıkan bu sonuç ise okulun kimyası gereği beklenen bir sonuçtur. Müzik aleti çalmayı sevmeyen öğrencilerin oranının yüksek olması ise ilkokuldan gelen müzik dersi hazır bulunmuşluğun düşük olması ve müzik aletini ilk defa ortaokulda çaldığı verilerine ulaşılmıştır.

Tablo 8'e göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun okuldaki müzik derslerine girmeyi sevdiği görülmektedir. 195 öğrencinin (%83,69) müzik dersine girmeyi sevdiğini belirttiği görülmektedir. Öğrencilerin yarıya yakınının (104 öğrenci) derste ilahi okunmasını istediği tespit edilmiştir. Derste öğretilen şarkılardan hoşlanmayan öğrencilerin oranının %16,74 olduğu görülmektedir. Ayrıca 96 öğrencinin de (%41,20) müzik aleti çalmayı sevmeyişi tespit edilmiştir. Diğer taraftan 142 öğrencinin (%60,94) şarkı söylemeyi sevdiği belirlenmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Dördüncü Alt Probleme İlişkin Maddelere Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Madde	Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum	
	N	%	N	%	N	%
16.İleride müzik ile ilgili bir okulda okumak isterim	51	21,89	70	30,04	112	48,07
17.Müziği meslek olarak yapmak isterim	47	20,17	56	24,03	130	55,79
18.İleride müzik öğretmeni olmak isterim	43	18,45	55	23,61	135	57,94
19.İleride sanatçı olup şarkı söylemek istemem	113	48,50	40	17,17	80	34,33
20.Klip çekip televizyona çıkmak isterim	45	19,31	41	17,60	147	63,09

Dördüncü alt probleme ait sorularda ise öğrencilerin müziği mesleki anlamda düşünüp düşünmediği verilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlarda beklenmeyen sonuçlarda

büyük oranda olumsuz görüş bildirilmiş olup bunun nedeninin ise İmam Hatip olgusuna ters düşen idealler olacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tablo 9'daki maddelerin genel olarak öğrencilerin gelecekte müzikle ilgili düşüncelerine yönelik ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık beşte birinin gelecekte müzikle ilgili bir okulda okumak istediği (51 öğrenci) ve müziği bir meslek olarak yapmak istediği(47 öğrenci) veya müzik öğretmeni olmak istediği (43 öğrenci) görülmektedir. Öğrencilerin yarıya yakınının (113) ileride sanatçı olmayı düşünmediği görülmektedir. Öte yandan öğrencilerin %19,31'inin klip çekerek televizyona çıkmak istediği tespit edilmiştir. Öğrencilere bu araştırma kapsamında sunulan ankette “kişilik olarak nasıl bir insansınız” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlara ilişkin bulgular tablo 10 da sunulmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin Kişiliklerine İlişkin Kendi Algılarına Yönelik Bulgular

Kişilik Türü	Frekans	%		Kişilik Türü	Frekans	%
Duygusal	39	16,7		duygusal-sinirli-romantik-çalışkan	4	1,7
Çalışkan	28	12,0		duygusal-sinirli-romantik-çalışkan-araştırmacı	4	1,7
duygusal-çalışkan	19	8,2		duygusal-romantik	3	1,3
Sinirli	17	7,3		sinirli-araştırmacı	3	1,3
duygusal-çalışkan-araştırmacı	17	7,3		romantik-çalışkan	3	1,3
Araştırmacı	13	5,6		duygusal-sinirli-romantik	3	1,3
duygusal-sinirli-çalışkan	13	5,6		duygusal-romantik-çalışkan-araştırmacı	3	1,3
duygusal-sinirli	11	4,7		duygusal-romantik-araştırmacı	2	0,9
duygusal-araştırmacı	10	4,3		romantik-çalışkan-araştırmacı	2	0,9
Romantik	6	2,6		duygusal-sinirli-	2	0,9

			çalışkan-araştırmacı		
sinirli-çalışkan	6	2,6	Tembel	1	0,4
sinirli-çalışkan-araştırmacı	6	2,6	duygusal-tembel	1	0,4
duygusal-sinirli-araştırmacı	5	2,1	sinirli-romantik	1	0,4
çalışkan-araştırmacı	4	1,7	sinirli-tembel	1	0,4
duygusal-romantik-çalışkan	4	1,7	duygusal-sinirli-tembel	1	0,4
			sinirli-romantik-çalışkan	1	0,4

Tablo 10'a göre 39 öğrencinin (%16,7) kişilik olarak kendisini sadece duygusal olarak tanımladıkları görülmektedir. 28 öğrencinin (%12,0) kişilik olarak kendisini sadece çalışkan olarak tanımladıkları görülmektedir. 19 öğrencinin (%8,2) kişilik olarak kendisini hem duygusal hem de çalışkan olarak tanımladıkları görülmektedir. 17 öğrencinin (%7,3) kendisini sadece sinirli olarak tanımladığı, 13 öğrencinin (%5,6) kendisini sadece araştırmacı olarak tanımladığı görülmektedir. 6 öğrencinin kendisini romantik olarak tanımladığı görülmektedir. Tablodaki veriler birlikte değerlendirildiğinde kendisinin duygusal olduğunu ifade eden toplam 141 öğrencinin olduğu, sinirli olduğunu ifade eden toplam 78 öğrencinin olduğu, romantik olduğunu ifade eden toplam 36 öğrencinin olduğu, çalışkan olduğunu ifade eden toplam 116 öğrencinin olduğu, araştırmacı olduğunu ifade eden toplam 71 öğrencinin olduğu ve tembel olduğunu ifade eden toplam 4 öğrencinin olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Sıklıkla Dinlenen Müzik Türü

Müzik türü	Frekans	%	Müzik türü	Frekans	%
Pop/rock	94	40,3	Pop/rock-TSM-	2	0,9
İlahi	26	11,2	İlahi-TSM-	2	0,9
Pop/rock-ilahi-	24	10,3	İlahi-diğer-	2	0,9
Pop/rock-Arabesk-	17	7,3	Klasik	1	0,4
Arabesk	9	3,9	Diğer	1	0,4
Pop/rock-diğer-	6	2,6	Pop/rock-klasik-	1	0,4
Belirtmeyenler	6	2,6	Klasik-ilahi-	1	0,4
THM	5	2,1	Klasik-THM-	1	0,4
İlahi-Arabesk-	4	1,7	Arabesk-diğer-	1	0,4

Pop/rock-ilahi-Arabesk-	4	1,7		Pop/rock-klasik-Arabesk-	1	0,4
Pop/rock-ilahi-diğer-	4	1,7		Pop/rock-ilahi-TSM-	1	0,4
TSM	3	1,3		Pop/rock-TSM-THM-	1	0,4
Pop/rock-THM-	3	1,3		Pop/rock-TSM-Arabesk-	1	0,4
İlahi-THM-	3	1,3		Pop/rock-THM-Arabesk-	1	0,4
Pop/rock-ilahi-THM-	3	1,3		İlahi-TSM-THM-	1	0,4
Pop/rock-ilahi-Arabesk-diğer-	3	1,3		İlahi-THM-Arabesk-	1	0,4

Öğrencilerin sıklıkla dinlediği müzik türleri sorusundan çıkan sonuçlarda ise büyük oranda pop ve rock müzik dinlendiği İlahi dinleyenlerin oranının ise bu türlere göre %11,2 oranla düşük kaldığı verilerine ulaşılmıştır. Bu ortaya çıkan sonuç beklenmeyen bir sonuçtur.

Tablo 11'e göre öğrencilerin %40,3'ünün (94 öğrenci) pop/rock türünde müzik dinledikleri görülmektedir. İlahi dinleyen 26 öğrenci tüm grubun %11,2'sini oluşturmaktadır. Pop/rock ve ilahi dinleyenlerin sayısı 24 olduğu görülmektedir. Tablodaki veriler birlikte değerlendirildiğinde toplamda 166 öğrencinin sıklıkla pop/rock dinledikleri, 5 öğrencinin klasik müzik dinlediği, 79 öğrencinin ilahi dinlediği, 11 öğrencinin TSM dinlediği, 19 öğrencinin THM dinlediği, 42 öğrencinin arabesk dinlediği ve 17 öğrencinin belirtilen türlerin dışında müzik türlerinin dinlediği tespit edilmiştir.

Tablo12. Öğrencilerin Evlerinde En Çok Bulunan Cd- Kaset Türü

Müzik türü	Frekans	%		Müzik türü	Frekans	%
İlahi	54	23,2		pop/rock-klasik-	2	0,9
pop\rock	53	22,7		pop/rock-diğer-	2	0,9
pop/rock-ilahi-	23	9,9		ilahi-TSM-	2	0,9
Diğer	15	6,4		pop/rock-ilahi-TSM-	2	0,9
Arabesk	14	6,0		pop/rock-ilahi-THM-	2	0,9
THM	13	5,6		klasik	1	0,4

pop/rock- Arabesk-	8	3,4		klasik-ilahi-	1	0,4
TSM	5	2,1		ilahi-diğer-	1	0,4
ilahi-THM-	4	1,7		TSM-THM-	1	0,4
ilahi-Arabesk-	4	1,7		pop/rock- ilahi-diğer-	1	0,4
pop/rock-ilahi- Arabesk-	4	1,7		ilahi-TSM- THM-	1	0,4
pop/rock- TSM-	3	1,3		ilahi-TSM- Arabesk-	1	0,4
pop/rock- THM-	3	1,3		ilahi-THM- Arabesk-	1	0,4
pop/rock- klasik-	2	,9		ilahi-TSM- THM- Arabesk-	1	0,4

Öğrencilerin evlerinde en çok bulunan cd-kaset Türü sorusunda genel anlamda beklenen bir sonuç olan İlahi türü yüksek çıkmıştır. Pop ve Rock türünün İlahiyle neredeyse aynı oranda olması da beklenmeyen bir sonuçtur.

Tablo 12'ye göre öğrencilerin %23,2'sinin (54 öğrenci) evlerinde ilahi türünde cd veya kaset olduğunu belirttiği görülmektedir. pop rock türünde cd veya kaseti olan 53 öğrenci tüm grubun %22,7'sini oluşturmaktadır. Pop/rock ve ilahi türünde cd veya kaset olduğunu ifade eden 23 öğrenci olduğu görülmektedir. Tablodaki veriler birlikte değerlendirildiğinde toplamda 103 öğrencinin evinde en çok pop/rock türünde cd veya kaset olduğunu belirttiği, 2 öğrencinin klasik müzik türünde, 69 öğrencinin ilahi türünde, 11 öğrencinin TSM türünde, 19 öğrencinin THM türünde, 21 öğrencinin arabesk türünde ve 17 öğrencinin evinde belirtilen türlerin dışında bir türde cd veya kasetin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Annelerinin Dinledikleri Müzik Türüne İlişkin Bulgular

Müzik türü	Frekans	%		Müzik türü	Frekans	%
İlahi	101	43,3		Pop/rock- THM	3	1,3
Dinlemez	34	14,5		İlahi-TSM- THM	3	1,3
Pop/rock- ilahi	17	7,3		Klasik-ilahi	2	0,9
Pop\rock	14	6,0		Pop/rock-	2	0,9

				ilahi-Arabesk		
İlahi-THM	10	4,3		Klasik-ilahi-Arabesk	2	0,9
Klasik	9	3,9		Pop/rock-klasik	1	0,4
THM	8	3,4		Pop/rock-Arabesk	1	0,4
Arabesk	7	3,0		THM-Arabesk	1	0,4
İlahi-TSM	6	2,6		Pop/rock-TSM-Arabesk	1	0,4
İlahi-Arabesk	6	2,6		Klasik-ilahi-THM	1	0,4
TSM	4	1,7				

Tablo 13'e göre öğrencilerin %43,3'ünün (101 öğrenci) annelerinin ilahi dinlediğini belirttiği görülmektedir. 34 öğrenci (14,5) annelerinin müzik dinlemediğini belirttiği görülmektedir. Annelerinin pop/rock ve ilahi dinlediğinin ifade eden 17 öğrenci olduğu görülmektedir. Tablodaki veriler birlikte değerlendirildiğinde toplamda 40 öğrencinin annesinin pop/rock türünde müzik dinlediğini belirttiği, 15 öğrencinin klasik müzik türünde, 15 öğrencinin ilahi, 15 öğrencinin TSM türünde, 26 öğrencinin THM türünde, 20 öğrencinin arabesk türünde müzik dinlediğini belirttiği görülmektedir. 34 öğrencinin annesinin müzik dinlemediğini belirttiği tespit edilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Babalarının Dinledikleri Müzik Türüne İlişkin Bulgular

Müzik türü	Frekans	%		Müzik türü	Frekans	%
Dinlemez	56	23,9		THM-Arabesk	3	1,3
Arabesk	31	13,3		TSM-THM-Arabesk	3	1,3
İlahi	30	12,9		Pop/rock-ilahi	2	0,9
THM	20	8,6		Pop/rock-THM	2	0,9
Klasik	19	8,2		Klasik-ilahi	2	0,9
Pop\rock	15	6,4		Klasik-TSM	1	0,4
İlahi-Arabesk	8	3,4		Pop/rock-ilahi-THM	1	0,4
TSM	6	2,6		Pop/rock-ilahi-Arabesk	1	0,4

Pop/rock-Arabesk	6	2,6		Klasik-ilahi-TSM	1	0,4
Pop/rock-TSM	5	2,1		Klasik-TSM-THM	1	0,4
İlahi-THM	5	2,1		İlahi-TSM-THM	1	0,4
TSM-THM	5	2,1		Pop/rock-ilahi-THM-Arabesk	1	0,4
İlahi-TSM	4	1,7		Pop/rock-ilahi-TSM-THM-Arabesk	1	0,4
Klasik-THM	3	1,3				

Tablo 14'e göre öğrencilerin %23,9'unun (56 öğrenci) babalarının müzik dinlemediğini belirttiği görülmektedir. 31 öğrenci (13,3) babalarının arabesk müzik dinlediğini belirttiği görülmektedir. Babalarının ilahi dinlediğinin ifade eden 30 öğrenci olduğu görülmektedir. Tablodaki veriler birlikte değerlendirildiğinde toplamda 34 öğrencinin babasının pop/rock türünde müzik dinlediğini belirttiği, 27 öğrencinin klasik müzik türünde, 57 öğrencinin ilahi, 28 öğrencinin TSM türünde, 46 öğrencinin THM türünde, 55 öğrencinin arabesk türünde müzik dinlediğini belirttiği görülmektedir. 56 öğrencinin babasının müzik dinlemediğini belirttiği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin dinlemeyi en çok sevdiği müzik türünden seçtikleri iki şarkıya ilişkin analizler sonucunda 233 öğrencinin toplam 203 farklı şarkı belirttiği tespit edilmiştir. Bu şarkılar içinde frekansı 10 ve üzerinde olan şarkılar ve frekanslarına ilişkin bulgular tablo 21 da sunulmuştur.

Tablo 15. Öğrencilerin Dinlemeyi En Çok Sevdiği Müzik Türünden Seçtikleri Şarkılara İlişkin Bulgular

Şarkı	Frekans
Yolla kaderim	24
O sen olsan bari	23
Bizim hikaye	21
Gece gölgenin rahatına bak	21
Cevapsız çınlama	17
Vermem seni ellere	16
Yüreğim davacı	12

**öğrenciler iki farklı şarkı seçtikleri için sadece frekans değeri sunulmuş, yüzde değeri sunulmamıştır.*

Öğrencilerin dinlemeyi en çok sevdiği müzik türünden seçtikleri şarkılara ilişkin bulgularda ise öğrencilerin İlahi türünü dinlemeyi sevdiği ve derste okunmasını talep etmesine rağmen burada çıkan sonuçlarda hep popüler kültüre ait pop, arabesk rap türlerinden olan şarkıları dinlediği verilerine ulaşılmıştır.

Öğrencilerin dinlemeyi en çok sevdiği müzik türünden seçtikleri iki şarkıcıya ilişkin analizler sonucunda 233 öğrencinin toplam 110 farklı şarkıcı belirttiği tespit edilmiştir. En fazla öğrenci (24 öğrenci) tarafından seçilen şarkının “Yolla kaderim (Tarkan)” olduğu görülmektedir. “O sen olsan bari (Aleyna Tilki)” şarkısını 23 farklı öğrencinin seçtiği görülmektedir. Çağatay Akmanın söylediği “Bizim Hikaye (21 öğrenci)”, “Gece gölgenin rahatına bak (21 öğrenci)” ve “Yüreğim davacı (12 öğrenci)” şarkıların öğrencilerin en çok dinledikleri şarkılar arasında olduğu görülmektedir. Emrah Karaduman’ın söylediği “Cevapsız çınlama” şarkısını 17 öğrencinin seçtiği, Oğuzhan Koç’un söylediği “Vermem seni ellere” şarkısının 16 öğrenci tarafından seçildiği görülmektedir.

Tablo 16. Öğrencilerin Dinlemeyi En Çok Sevdiği Müzik Türünden Seçtikleri Şarkıcılara İlişkin Bulgular

Şarkıcı	Frekans
Çağatay Akman	51
Aleyna Tilki	43
Mustafa Ceceli	36
Tarkan	33
Hadise	23
İrem Derici	19
Oğuzhan Koç	13
Murat Boz	11
Feride Hilal Akın	10
Burak King	10

**öğrenciler iki farklı şarkıcı seçtikleri için sadece frekans değeri sunulmuş, yüzde değeri sunulmamıştır.*

Öğrencilerin dinlemeyi en çok sevdiği müzik türünden seçtikleri şarkıcılara ilişkin bulgularda ise yine beklenmeyen bir oranla popüler kültürün şarkıcıları yer almıştır. En büyük oranla Çağatay Akman’ın seçilmesi büyük oranda çok yeni bir tür olan arabesk rap türünün dinlendiği verilerini ortaya çıkarmıştır. Ortaya

çıkan sonuçlarda ilahi türünden şarkıcıların olmaması ise beklenmeyen bir sonuçtur.

Öğrencilerin en çok sevdikleri müzik türünden şarkıcılar arasında en fazla Çağatay Akman'ı seçtikleri görülmektedir. Bir önceki tabloda sunulan şarkılara ilişkin bulgular dikkate alındığında Çağatay Akman'ın seçilmesinin beklenen bir sonuç olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin seçtikleri şarkıcılar arasında frekansı 10 ve üstünde olan şarkıcılar arasında 4 bayan şarkıcının ve 6 erkek şarkıcının olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Öğrencilerin En Çok Dinlemekten Hoşlandıkları Şarkıcıların Cinsiyeti

Şarkıcı cinsiyeti	Frekans	Yüzde
Bayan	18	7,7
Erkek	31	13,3
Her İkisi	184	79,0
Toplam	233	100,0

Tablo 17'ye göre 184 öğrenci (%79) cinsiyet fark etmeksizin sanatçıları dinlediğini belirttiği görülmektedir. Bayan sanatçıları dinlemekten hoşlandığını belirten 18 öğrencinin (%7,7) olduğu ve erkek sanatçıları dinlemekten hoşlandığını belirten 31 öğrencinin olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen anket verilerinin sonuçlarına göre, ankete katılan bireylerin büyük bir kısmının anne ve babalarının müzik dinlemesine karışmadıkları, ankete katılan bireylerin yaklaşık % 8.5 lik bir kesim ailesinin müzik dinlemesine karıştığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ankete katılanların verdikleri cevaplar sonucunda ailelerin yaklaşık beşte birinin müzik dinlemekten hoşlanmadıkları ve dinleme tercihinde karışma yada izin vermeme nedeninin müzikle uğraşmanın günah olduğunu belirttikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ankete katılan bireylerin büyük bir kısmı müzik dinlemekten hoşlanırken %9,01' lik bir kesimin müzik dinlemekten hoşlanmadıkları görülmüştür. Anketten elde edilen verilere göre yarıya yakın bir kesimin televizyon ve radyodan müzik dinlemeyi sevdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yarıya yakın bir kesimin ise radyo ve

televizyondan müzik dinlemeyi sevmedikleri verilerine ulaşılmıştır. Sosyal medyada müzikle ilgili siteleri gezmeyi seven öğrencinin (%39,91) iken sosyal medyada müzikle ilgili paylaşım yapmayı seven öğrenci oranı %13,30 dur. sosyal medyada müzik ile sitelerde gezinme ve paylaşım yapmayı sevmeyenlerin oranının yüksek olması bölgedeki öğrencilerin genel anlamda kırsal kesimden olması internet vb. sosyal medya kullanımında genel olarak oyun tabanlı internet siteleri veya programlarda daha fazla vakit geçirdikleri görülmektedir.

Ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğunun (%83.69) okuldaki müzik derslerine girmeyi sevdiği ve bu dersten keyif aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin ise yarıya yakınının derste ilahi okunmasını talep ettiği görülmüştür. Bunun nedeninin ise okulun İmam Hatip olması ve ilahinin bu okulun kimyasına uygun olduğu verilerine ulaşılmıştır. Derste öğretilen şarkılardan hoşlanmayan öğrencilerin oranının %16,74 gibi düşük bir ortalama olduğu ayrıca %41,20 lik bir kesimin müzik aleti çalmayı sevmeyi tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni ise ilköğretimdeki müzik eğitiminin eksik olması ve bu yöndeki hazır bulunuşluk düzeylerinin zayıf olduğu verilerine ulaşılmıştır. Diğer taraftan %60,94 oranla yarıdan daha fazla bir kesimin ise şarkı söylemeyi sevdiği belirlenmiştir.

Ankete katılan bireylerin yarıya yakını ileride müzikle ilgili bir okulda okumak istememektedir. Müziği meslek olarak yapmak istemeyenlerin ileride müzik olmak istemeyenlerin, Klip çekip televizyona çıkmak istemeyenlerin oranı ise yarıdan fazladır. Bu durumun nedeni ise mesleki din eğitimi veren İmam Hatip okulunda eğitim görmeleri ve bu okulun yapı olarak toplumdaki imam hatipli olgusuna ters düşecek idealler olacağı verilerine ulaşılmıştır. İleride şarkıcı olmak isteyenlerin oranı ise neredeyse yarıya yakındır.

Elde edilen veriler sonucunda;

İmam Hatip Okullarında müzik dersine giren öğretmenlerin hassas bir konu olması münasebetiyle ciddi bir hazırlık yaptıktan sonra din ve müzik ile ilgili bilgileri, müziğin, şarkı söylemenin ve müzik aleti çalmanın haram olmadığı konusunda derste çeşitli bilgiler vermesi gerekmektedir.

İmam Hatip veya normal ortaokullarda öğrencilere müzik dersinde sıkı bir müfredat uygulamak yerine öğrencilerin seviyesi ve verilecek içeriğin zararlı bir içerik olmaması göz önünde bulundurularak onların sevdiği şarkıları, ilahileri veya etkinlikleri yapmak gerekmektedir.

İmam Hatip veya normal ortaokullarda bölgenin kültürel dokusu, sosyallık ve mutaassıplık durumlarına göre öğrenci velilerinin müzik dersinin önemini ve velilerin bu derse olan bakışlarını müspet hale getirmek gerekmektedir. Bunun için gerekirse mutaassıp bir kesimin ağırlıklı olduğu bir bölge ise velilerle din ve müzik konulu küçük toplantılar yapmak, velilerin bu konudaki öğrenci üzerine uyguladığı baskının ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Müzik öğretmenlerinin derslerde öğrencilere müziği sevecek etkinlikler yaptırması, Televizyonda, radyoda, sosyal medyada müzikten nasıl istifade etmesi gerektiğinin öğrencilerin seviyelerine göre anlatılması, bu konuda bir farkındalığın oluşturulması gerekmektedir.

İlköğretimde müzik eğitiminin bu alana hakim olmayan sınıf öğretmenleri tarafından verilmesi veya müzik dersinde başka sözel ve sayısal derslerin işlenmesi öğrencilerin ortaöğretimde müzik dersi hazır bulunuşluklarının yeterli olmamasına ve ortaöğretimde müfredatı uygulamaya çalışan müzik öğretmenlerinin bocalamasına neden olmaktadır. Bu durumdan dolayı bu derslere ilköğretimde özel okullarda olduğu gibi müzik öğretmenlerinin girmesi, ya da sınıf öğretmenlerinin eğitim fakültesinde ciddi bir müzik eğitiminden geçmesi gerekmektedir,

İmam Hatip Okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin öğrencilere dini musiki kavramının anlatılması, Ezanın, Kuran-ı Kerim okunması sırasında musikinin kullanıldığının, ilahinin de aslında bir müzik olduğunun anlatılması yani müziğin dinde de var olduğunun anlatılması önerilmektedir.

Öğrencilere ileride müzik alanında ilerlemek isterlerse bu alanda ilerleyişi, kariyer basamaklarında neler yapabileceği hususunda aydınlatılmalı ve bu konuda öğrencilerin kafasında oluşan karmaşıklığın ve yanlış bilgilerin düzeltilmesi gerekir.

Müzik öğretmenin öğrencilere müzik türlerinin, müzik aletlerinin çok iyi bir şekilde anlatılması, içeriği uygun olmayan, müstehcen müziklerden sakınmayı, seçici olmasını, ciddi bir müzik kültürünün oluşturulması gerekir.

Özellikle İmam Hatip okullarında müzik öğretmenlerinin öğrencileri ilahi türünde arabesk tarzda yazılmış, içerik yönünden öğrencilerin yaş durumuna uygun olmayan ilahilerden muhafaza etmek, kaliteli sanat değeri taşıyan ilahileri dinlemeye teşvik etmek, bu konuda da seçici olmayı öğretmek gerekir.

Velilerin öğrencilerin okul tercihlerinde istemediği tercihleri yaptırmaması, veli baskısıyla özgür bir tercih yapılmadığı, istemediği bir okula gitmesi halinde bunun sonuçlarının öğrencilerin psikolojik ve başarı yönünden ciddi sonuçları olacağı bu okul tercihleri yapılmadan önce MEB tarafından konferanslar verilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B. (2015). Eğitimde madde-mana dengesi arayışı, İmam Hatip Okulları (Editör: Kolukısa, Ş., ve Demirtaş, Z.). *Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi* Yıl: 11, S.35, s. 33-42., Ekim-Kasım-Aralık 2015. Eğitim Bir-Sen Yayınları. Ankara
- Altınöğçek, H. (1998). Bir İletişim Aracı Olarak Müzik ve Müzikle Tedavi Yöntemleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Bozan, İ. (2007). Devlet ile Toplum Arasında Demokratikleşme – Bir Okul: İmam-Hatip Liseleri, Bir Kurum: Diyanet İşleri Başkanlığı, TESEV Yayınları.” İstanbul
- Çelik vd. (2013). 4+4+4 Eğitim Reformunu İzleme Raporu. Eğitim Bir Sen Yayınları. Ankara
- Çelikkömez, Ö. (2013). İmam-Hatip Liselerini Kim Kapattı? <http://www.timeturk.com/tr/>
- Düzenli P. (2014). İslam Kültür Tarihinde Musiki, Kayıhan Yayınları, İstanbul.
- Ergün, M. (2015). www.egitim.aku.edu.tr/medimam.doc (Erişim tarihi: 04.11.2015).
- Kanburoğlu, B. Ü. (2011). *Popüler Kültür-Din İlişkisi: İmam-Hatip Liseleri Örneği* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemi, 25. Basım, Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara
- Öcal, M. (2003), İmam ve Hatip Mektepleri, Mezunlarından Bazıları ile Yapılan Mülâkatlar ve Şehâdetname Örnekleri, Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 12, Sayı:2, Bursa

- Öcal, M. (2013). 100. Yılında İmam-Hatip Liseleri Uluslararası Sempozyum konuşması. <http://www.onder.org.tr/imam-hatiptarihi>
- Özgür, İ. (2015), İmam Hatip Okulları, Kitap Yayınevi, İstanbul
- Tarman S. (2016). Müzik Eğitiminin Temelleri, Geliştirilmiş 2.Basım Müzik Eğitimi Yayınları No.01, Ankara.
- Uçan, A. (1997). Müzik Eğitimi. Müzik Ansiklopedisi Yayınları. Ankara.